

Nr 355.

Av herr Hagberg i Luleå m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 211, angående fortsatt statsgaranti för exportkredit.

I Kungl. Maj:ts proposition nr 211 föreslås att staten må under tiden t. o. m. utgången av budgetåret 1943/44 till ett belopp av högst 300 miljoner kronor — däri inräknat det belopp vartill garantier beviljats eller före utgången av nu löpande budgetår beviljas — iklädas betalningsansvar för till utlandet försålda inhemska alster av industri, jordbruk och fiske. Att staten beviljar kreditgarantier är i och för sig inte en nyhet. Märkligt är däremot det stora beloppet och de omständigheter under vilka förslaget tillkommit. Då viktiga papper hemligstämplas omöjliggör detta en närmare granskning. Den stora krediten skall användas för export av svenska produkter till Tyskland och Finland. Den skall utgå på grund av att dessa länder icke är i stånd att med pengar eller varor betala de svenska leveranserna. Vad Finland beträffar tycks någon export därifrån alls icke vara att påräkna, medan den tyska exporten till Sverige krymper i motsvarande proportion till ökningen av de svenska leveranserna.

Den stora förändringen har inträtt i Sveriges handelsutbyte med Tyskland, att medan vi så sent som 1939 hade ett stort *importöverskott* på nära 200 miljoner kronor, har vi för närvarande ett exportöverskott dit som, om Kungl. Maj:ts förslag godkännes, kommer att uppgå till minst 300 miljoner kronor. Dessa siffror är ändå ogynnsammare i verkligheten, emedan de inte avspeglar de *verkliga kvantiteter* varor som bytes mellan länderna. Det är tillräckligt hänvisa till det faktum att medan vårt *importprisindex* under kriget stigit från 108 till 234 i början av 1942, har priserna på våra exportprodukter endast stigit till 172 under samma tid.

Vad beträffar den svenska exporten till Finland, som betalas med skuldsedlar, uppgav utrikesrådet Hägglov för ett halvt år sedan att densamma jämte vissa gåvor uppgick till 508 miljoner kronor. Han antydde redan då, att man endast med stora svårigheter kunde gå längre på den vägen. Trots detta har de svenska krediterna till Finland ökats avsevärt sedan dess, och när de finska skulderna förfallit till betalning har terminerna ofta förlängts på obestämd tid. Enligt ett meddelande för några dagar sedan har Finland i Danmark köpt för 14 miljoner kronor smör och andra livsmedel, vilka i verkligheten kommer att *betalas av Sverige* genom export av bl. a. metaller och trävaror. För en tid sedan företogs en annan likartad transaktion mel-

fan Finland och Danmark, där Sverige skulle betala 12 miljoner kronor. Det gäller i dessa fall uteslutande livsmedel, och denna livsmedelsexport bör då rätteligen medräknas i den export av livsmedel, som Sverige genomfört till Finland utan att erhålla vare sig pengar eller andra motprestationer. Bara under det gångna året exporterade vårt land enligt kommerskollegium 33.270.000 kg spannmål och 2.172.000 kg kött och fläsk. Ur det svenska folkhushållets synpunkt ter sig denna export utan motprestationer som en hjälp till ett låt vara nödställt folk, vilken vårt eget folk icke har råd att ge. De stränga ransoneringar som genomförts i vårt land har redan framtvingat en underkonsumtion, särskilt för de kroppsarbetande och de små inkomsttagarna. Man halvsvälter i många svenska hem, och därför ter sig denna export oförklarlig för det svenska folket. Folkhushållningsministern har nyligen signalerat ytterligare inknappningar av tilldelningen på livsmedel. Under dessa förhållanden verkar det ansvarslöst att bevilja krediter till ett belopp av 300 miljoner kronor, som bland annat skall användas för att frakta ut produkter av det svenska jordbruket och fisket till främmande land. Med något undantag behöver vårt land i dag alla de produkter som kan komma ifråga för export. Den svenska cellulosaproduktionen kan nu i stor utsträckning förvandlas till kreatursfoder och kläder, varav behovet är stort i vårt land. Export av vissa järnprodukter kan endast genomföras på bekostnad av det svenska folkhushållets behov. Stark järnbrist föreligger i vårt land, och den bostadskris, som nu är aktuell, har bl. a. förklarats med bristen på byggnadsjärn. Denna export kan inte heller skapa särskild sysselsättning i vårt land utan drar tvärtom nödvändig och nyttig arbetskraft från för folkhushållet viktiga uppgifter.

Förutom dessa invändningar finns det ytterligare två invändningar av vägande natur. Den ena är rent ekonomisk. Finns det rimlig anledning antaga att de länder som skall komma i åtnjutande av denna kredit äger möjlighet att någon gång återbetala densamma? Vi tror det inte. Vår uppfattning delas tydligen av vissa ekonomiska kretsar. Det är tillräckligt att hänvisa till vad tidskriften *Affärsvärlden* skriver den 26 mars 1942. Vi citerar:

»Den tyska riksbankspresidenten och riksekonoministern Funk har nyligen gjort ett uttalande om Tysklands kreditpolitik under kriget, varvid han bl. a. kom in på de tyska clearingsskulderna. Denna del av anförandet kan möjligen förtjäna uppmärksamhet. Dr Funk talade om att de tyska arbetarna kämpa även för de europeiska länder, som i dag göra sig onödiga bekymmer till följd av de tyska clearingsskulderna. Han ansåg att dylika clearingfordringar på Tyskland skulle för de europeiska centralbankerna innebära en bättre sedeltäckning än guld, vars framtida värde är helt ovisst. Även om man kan instämma i att guldets framtida ställning är svårbedömbär, så torde detta minst lika mycket kunna sägas om clearingfordringar på Tyskland. Man hade tidigare i Tyskland tänkt sig att få till stånd en centralclea-

ring över Berlin, men så länge som nästan alla länder ha clearingfordringar på Berlin, och det knappast förefinnes några clearing-skulder, som skulle kompenseras mot sådana fordringar, så synes hela tanken på en centralclearing vara ganska verklighetsfrämmande. Helt säkert komma alla länder att få sin ekonomi i hög grad rubbad genom kriget, en förslitning kommer att uppstå i saktillgångar och lösören av alla slag genom att produktionsapparaten allt mera fullständigt insättes på de militära behoven med förbiseende av den civila försörjningen. Även om produktionsapparaten efter krigets slut kan snabbt omställas att arbeta för den civila försörjningen, så kommer omställningen att ta tid och kapital i anspråk, varjämte det finns oerhörda tomrum att fylla i det försörjningsläge som uppstått under krigsåren.»

Den viktigaste invändningen mot förslaget är emellertid av politisk natur. Den förbinder detta regeringsförslag med den oro som man måste känna inför befarade avvikelser från neutralitetens väg, vilka kan få allvarliga konsekvenser för vårt land och folk. I de länder, dit denna export skall gå, anser man Sveriges leveranser vara bidrag till vederbörandes krigssträngningar. Typiskt för denna uppfattning är det resonemang som föres i tyska kretsar. Dagens Nyheters Berlinkorrespondent gav den 18 mars detta år några glimtar härom.

»Från håll som står minister Funk nära» — skriver D. N. — »har för övrigt den uppfattningen uttryckts, att dessa länder — alltså de kreditgivande! — bör uppfatta clearingöverskotten som deras bidrag till Europas kamp. Några stater bidra med trupper till kriget i öster, andra med leveranser och åter andra med kredit som har formen av clearingöverskott.»

Om man har den uppfattningen i Tyskland är det näppeligen troligt att man bedömer de svenska leveranserna och krediterna annorlunda hos Tysklands motståndare. Om Tyskland alltså, som framgår av citatet, betraktar den svenska hjälpen som hjälp till kriget, måste Tysklands motståndare i konsekvens därmed betrakta våra insatser som allra minst neutrala handlingar mot dem. Naturligtvis önskar inte regeringen att Tysklands motståndare skall betrakta saken på detta sätt, men det är känt att krigförande länders regeringar sällan godkänner motiveringar för åtgärder från s. k. neutrala länder, vilka de förmenar hjälper fienden.

Med hänsyn härtill och med hänsyn till den sannolika utgången av den nuvarande kampen är detta regeringsförslag än mer att beklaga. Det måste ovillkorligen försämra vårt lands anseende i utlandet och uppväcka en debatt, huruvida Sverige verkligen allvarligt avstår från ett partitagande i kriget, som inte motsvarar dess neutralitetsförsäkringar.

Med det anförda har vi inte i princip vänt oss mot formen att underlätta ett visst varuutbyte med hjälp av exportkreditgarantier. Sådana kan i viss mån vara nödvändiga. Det vi dock vänder oss mot är förslaget om den

väsentliga utökningen av exportkrediterna, vilket om det bifalles både kan beröva vårt folk viktiga konsumtionsvaror och försämra vårt utrikespolitiska läge.

På grund av dessa anförda skäl och särskilt med hänsyn till de allvarliga utrikespolitiska konsekvenser ett bifall till regeringens förslag medför, föreslår vi,

att riksdagen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 211 måtte besluta

att svenska staten må, i huvudsaklig överensstämmelse med för närvarande gällande riktlinjer, under tiden till och med utgången av budgetåret 1943/44 till ett belopp av högst 100 miljoner kronor — däri inräknade de belopp, vartill garantier beviljats eller före utgången av nu löpande budgetår beviljas — iklädas betalningsansvar för till utlandet försålda inhemska alster av industri, jordbruk och fiske.

Stockholm i maj 1942.

H. Hagberg.

Set Persson.

K. Senander.